

O KULTURNÍ KRAJINĚ V BANSKÉ BYSTRICI POŠESTÉ

Ve dnech 2. – 4. května jsem měl letos poprvé možnost zúčastnit se již šestého ročníku konference „Krajina – člověk – kultura“ pořádané Slovenskou agentúrou životného prostredia každoročně v aule historické budovy Univerzity Mateja Belu v Banské Bystrici. Mám-li toto setkání srovnat s nedávno proběhlou velkou, v minulém čísle časopisu zmíněnou, krajinářskou konferencí „Tvář naší země“ v Průhonících, šlo o podnik podstatně méně pompézní, bez účasti politiků (ač pan ministr Miklós byl očekáván) a mezinárodních celebrit v méně honosných, byť příjemných prostorách. Vzhledem k maximálnímu počtu 8 – 10 příspěvků denně (oproti průhonickým čtyřicetivaceti) nebyli řečníci příliš časově omezovali a zbylo dost času na kvalitní a leckdy i dosti kritickou diskusi. Počet účastníků dosahoval přibližně čtvrtiny těch, kteří byli přítomni na „Tváři naší země“, ani jejich profesní záběr nebyl tak široký, takže šlo do velké míry o setkání kolegů i starých známých. Konference tím nabyla poněkud méně formální a více pracovní atmosféry.

Po uvítání zástupci Slovenské agentúry životného prostredia a Univerzity Mateja Belu otevřela doc. RNDr. Mária Kozová, CSc. svým příspěvkem 1. tematický okruh **Evropská konvence o krajině jako integrace přístupů ke krajině**. V jejím i dalších dopoledních příspěvcích byla zdůrazněna jedinečnost evropské krajiny, kterou se úmluva zabývá jako celkem (tedy nejen krajiny vysoce hodnotné a chráněné) a nutnost identifikace jejích jednotlivých typů a stanovení optimálních tendencí jejich dalšího vývoje i řízeného managementu. V dalších příspěvcích Mgr. Ilavské, Ing. Saba a Mgr. Miškové i ThDr. Dubínyho zazněly pojmy jako genius loci, holistické pojetí krajiny i krajina jako ovoce ducha.

Zajímavý a rozsáhlý referát s bohatou obrazovou dokumentací zazněl ještě dopoledne z úst Ing. Vančury, který se zabýval historickými strukturami i archetypy kulturní krajiny a jejich vývojem i duchovní symbolikou na příkladu prostoru Spišské Kapituly a Spišského hradu. Na základě leteckých snímků i archeologického výzkumu byly objeveny některé překvapivé symboly např. lokality Pažice

a zdejší bývalé kalvárie jako paralely historického Jeruzaléma.

Odpolední příspěvky PhDr. Mlynky a prof. Rutkaye ještě připomněly význam stavebních i archeologických památek v identifikaci i specifikaci lokálního rázu krajiny, byly zmiňovány pojmy jako environmentální sociologie a etnoetologie, jakož i důsledky ztráty regionálního pojetí venkovské architektury.

Poslední příspěvek prvního dne z úst prof. Vološčuka zdůraznil složité a dosud ne zcela doceněné přírodní dědictví ukryté v slovenských národních parcích.

Příspěvky pak pokračovaly formální i neformální diskusí, která se večer přesunula do Klubu architektů na krásně rekonstruovaném a četnými venkovními restauracemi oživeném hlavním banskobystrickém náměstí.

Tematický okruh druhého dne **Integrace územního a krajinového plánování** v urbanistické sekci zahájil doc. Ing. arch. Finka postavením několika otázek týkajících se vzájemných vazeb mezi krajině ekologickým plánováním a územním (prostorovým) plánováním, zejména co se týče jeho právní závaznosti a realizovatelnosti. Zdůraznil rovněž, že krajinové plány by měly být zpracovávány pro územní jednotku větší než katastrální území, a že metoda krajině ekologického plánování LANDEP není ve všech případech beze zbytku použitelná.

RNDr. Hrnčiarová pak ve svém referátu konkrétně vyjmenovala hlavní pozitiva začlenění krajině ekologického plánu do územního plánu, z nichž nejdůležitější je komplexní pohled na krajinu bez upřednostňování jakéhokoliv resortu a vědecky podložené stanovení zásad jejího dalšího užívání, případně úprav a změn.

Atraktivním pohledem za hranice se stal výklad prof. Danuty Ptaszycové – Jackowské, vysvětlující projednávání a začleňování „plánů ochrany“ (obdobu našich plánů péče v chráněných krajinových oblastech) do územních plánů obcí v parcích „krajobrazových“, které odpovídají přibližně našim přírodním parkům s poněkud přísnější ochranou. Ochranu stavebních

památek a jejich vztah ke kulturní krajině definovala ve svém příspěvku Ing. arch. Dvořáková.

Následující referáty architektů Kováčika a Berkové dále prohlubovaly problematiku krajiny a integraci její tvorby do územních plánů. Zazněla i kritická slova na předpokládaný rozsah, nároky na čas a profese a tedy i pořizovací cenu krajině ekologického plánu, který se tak stane pro četné malé obce nedostupný a tím tak překážkou k pořízení územního plánu vůbec.

Na to navázal můj vlastní příspěvek popisující dosavadní praxi plánování krajiny v minulých desetiletích i nyní na území ČR, jakož i současné snahy o to, aby budoucí krajinový plán jako součást územního plánu se stal především důležitým podkladem pro realizační dokumenty jako jsou projekty komplexních pozemkových úprav a lesní hospodářské plány.

Odpolední program byl zahájen velmi logicky pojatým výkladem doc. Ing. arch. Vitkové o důvodech a úskalích současného rozvoje měst zasahujícího zejména do volné krajiny. Doplněn byl dále Ing. arch. Kattošem, který popisoval spolupráci bratislavské Technické univerzity s partnerskými školami v Newcastle, Grenoble a ve Vídni na příkladu studentsky nekonvenčně pojatého mostu Devínska Nová Ves – Marchegg a jeho krajinářského začlenění. V diskusi pak ještě vystoupil prof. Machovec, který v návaznosti na můj příspěvek poukázal na krajinotvorné funkce racionálně plánované rozptýlené zeleně.

Nejpraktičtější problematice – „**Programu obnovy vesnice – praktické obnovení duchovního, hmotného a přírodního prostředí**“ byl věnován třetí den jednání. Současný stav průběhu tohoto programu, který sice teoreticky běží na Slovensku 10 let, avšak do roku 1998 prakticky spal, popsala Ing. arch. Kršáková. Konstatovala, že do POV, na který bylo letos vyčleněno cca 20 mil. SK (což je pokrok proti loňským cca 8 mil., nicméně minimum proti prostředkům věnovaným tomuto programu v ČR) se zapojilo již 51 % venkovských obcí Slovenska. Ve svém výkladu o účasti veřejnosti a občanském principu v uplatňování POV poukázala Ing. Tvrdoňová na dynamický rozvoj Irska

v posledním desetiletí, kterému se právě v oblasti podpory venkova podařilo využít fondů Evropské unie v plné míře.

Na tyto příspěvky navázaly odborné referáty, které nahlížely na rozvoj venkova z různých úhlů. Např. důležitost racionálního obhospodařování půdy a udržení půdní úrodnosti vůbec byly hlavním tématem příspěvku Ing. Kočíka. Na něj pak navázala Ing. Gallayová s vysvětlením principů ekologického (alternativního) zemědělství a Ing. arch. Nagy o uplatnění tradičních materiálů (dřeva, hlíny, slámy) i principů v dnešní architektuře venkova. Méně optimisticky již vyznělo varování Ing. Kravčíka, který v rozsáhlé prezentaci narušeného systému koloběhu vody před-

pověděl zvyšování frekvence klimatických extrémů (více katastrofálních srážek v horách, více sucha v rovinách) v nejbližších letech i na Slovensku.

Závěrečný blok přednášek, reprezentovaný prakticky výhradně starosty aktivních obcí zapojených do Programu obnovy venkova, přinesl řadu sympatických činů a realizací, které se v průběhu uplatňování programu podařily. Snad všechny salonní vědce či intelektuální projektanty potěšila bohatá obrazová dokumentace z hotových naučných stezek, revitalizovaných rybníků s ostrovy pro ptáky, alejí, upravených a oživených archeologických památek i vkusně obnovených malých veřejných prostranství v obcích včetně návratu dřevěných plotů.

Při závěrečné diskusi a doporučeních účastníků konference k urychlenému připojení se Slovenska k Evropské úmluvě o krajině jsem si uvědomil, že úroveň „krajiny, člověka a kultury“ nezvýšíme jen připojením se k mezinárodním konvencím, ani jen kvalitními plánovacími nástroji, ale zejména normální přátelskou mezilidskou domluvou jak zaznělo z úst – dobrými nápady a četnými praktickými výsledky překypujícího starosty Kovaříka z velkomoravské obce Modrá: „Ten rybník nás ve skutečnosti stál jen deset pytlů cementu a pět litrů slivovice.“

Igor Kyselka